

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 10, Issue 1, March 2022, p. 1-14

Received	Reviewed	Published	Doi Number
24.01.2022	16.02.2022	30.03.2022	10.29228/ijlet.57362

Problems Encountered in the Process of Teaching Turkish in Distance Education as a Foreign Language

Ahmet Zeki GÜVEN¹, Uğur ÖZBİLEN² & Meryem YILMAZ KARACA³

ABSTRACT

In The Covid-19 epidemic, which left its mark on the twenty-first century, caused changes in many areas such as health, social life, economy, and education. Education has also been greatly affected by this epidemic. The education process has gained a different dimension with this epidemic and new denominations, and forms such as distance education, hybrid education, synchronized, and asynchronized education have emerged. Due to the epidemic, an internet-oriented education system has been adopted at almost every level of education, and the online distance education process has begun to be implemented instead of face-to-face education. The same has been the case in teaching Turkish as a foreign language. The beginning of a different way of teaching Turkish as foreign language has revealed advantages and disadvantages. Components of the education process, such as students and instructors, have faced different problems. For this reason, by focusing on this subject in this study, it has been attempted to identify the problems the students faced in the distance education process. The data of this research, which were obtained through case study, were obtained by interview technique. The questions of the interview are consisted of an interview form developed by the researchers. As a result of the research, it has been discovered that, in the context of language skills, students mostly experienced problems on speaking and listening, and in the technical context, they mostly experienced internet or power outages.

Key Words: Distance education, YTB, Teaching Turkish as a foreign language.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Uzaktan Öğretim Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar

ÖZET

Yirmi birinci yüzyıla damgasını vuran Covid-19 salgını sağlık, sosyal hayat, ekonomi ve eğitim gibi birçok alanda değişiklikler yaşanmasına neden olmuştur. Eğitim öğretim salgından en çok etkilenen alanlardan biri hâline gelmiştir. Eğitim süreci salgının etkisiyle birlikte farklı bir boyut kazanmış ve uzaktan eğitim, hibrit eğitim, senkronize ve asenkronize gibi yeni adlandırmalar ve biçimler ortaya çıkmıştır. Salgın nedeniyle eğitimin hemen hemen her kademesinde internet odaklı bir eğitim sistemine geçilerek yüz yüze eğitim yerine uzaktan eğitim süreci uygulanmaya başlamıştır. Aynı durum Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de söz konusu olmuştur. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin farklı bir şekilde yapılmaya başlanması beraberinde olumlu ve olumsuz durumları da ortaya çıkarmıştır. Öğrenciler ve öğretmenler gibi eğitim sürecinin bileşenleri farklı problemlerle karşılaşmışlardır. Araştırmada bu konu üzerine odaklanılarak uzaktan öğretim sürecinde öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar belirlenmeye çalışılmıştır. Durum çalışması ile desenlenen bu araştırmanın verileri görüşme tekniği ile elde edilmiştir. Görüşmenin soruları araştırmacılar tarafından geliştirilen görüşme formundan oluşmaktadır. Araştırma sonucunda dil becerisi bağlamında öğrencilerin en çok konuşma ve dinleme becerilerinde; teknik bağlamda ise internet veya elektrik kesintileri konusunda sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan eğitim, YTB, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi.

¹ Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, ahmetzekiguven@akdeniz.edu.tr, 0000-0002-4922-7535.

² Öğretim Görevlisi, Akdeniz Üniversitesi, ozbilenugur@gmail.com, 0000-0003-4921-2568.

³ Öğretim Görevlisi, Akdeniz Üniversitesi, meryemyilmaz06@hotmail.com, 0000-0002-1318-5062.

Giriş

Dil öğreniminin değişen/küreselleşen dünya düzeni içerisinde çağı yakalayabilmenin bir gereği hâline geldiği söylenilebilir. Günümüzde insanların yabancı bir dile duydukları ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Bu gereksinim eğitim, akademik kariyer, evlilik, savaş, göç, turizm, kişisel gelişim, coğrafi, siyasi ya da ekonomik sebeplerle olabilmektedir (Güzel ve Barın, 2013). Son dönemlerde bireylerin özellikle farklı ülkelerde eğitim alma ve yaşama isteği, yeni insanları ve kültürleri tanıma, yeni yerler keşfetme arzusu gibi faktörler dil öğrenmelerindeki en önemli etkenler arasında yer almaktadır. Bu çerçevede Türkçenin yabancı dil olarak öğrenimi de yoğun talep görmektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin tarihçesine bakıldığında tarihe ışık tutan ilk yazılı belgenin XI. yüzyılda Kaşgarlı Mahmut tarafından kaleme alınan ve "*Türk dillerini toplayan kitap*" anlamına gelen *Dîvânü Lügati't-Türk* olduğu bilinmektedir. Eser Türkçenin bilinen ilk sözlüğü olma özelliğini taşımaktadır (Ercilasun, 2004, s. 319). Araplara Türkçeyi öğretmeyi amaçlayan bu eseri, Harezmi, Kıpçak, Çağatay ve Anadolu sahası eserleri takip etmiştir. Şen (2019) çalışmasında XIX. yüzyılın sonlarına kadar yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kurumsal olmaktan ziyade eserler üzerinden öğretimin esas alındığını belirtmiştir. Tanzimat'tan sonra duraklama dönemine giren yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi 1950 yılından sonra üniversitelerin önderliğinde yeniden gündeme gelmeye başlamıştır. 1980 sonrası Ankara Üniversitesi ile başlayan bu süreç, diğer devlet üniversiteleriyle devam etmiştir. MEB, TİKA, YTB, Yunus Emre Enstitüsü, Türkiye Maarif Vakfı gibi kurumlar aracılığıyla Türkçe öğretiminin gündemden güne önemi artmış, böylece son yıllarda yabancılara Türkçe öğretimi daha da ivme kazanmıştır. Bu gelişmeler neticesinde birçok devlet ve vakıf üniversitesinde Türkçe Öğretim Merkezleri açılmıştır.

Akademik alanda ise yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ile ilgili bugüne kadar birçok araştırma (Bölükbaşı, 2004; Barın, 2004; Arslan ve Adem, 2010; Toprak, 2011; Göçer, Tabak ve Coşkun, 2012; Erdem, Gün, Şengül ve Özkan, 2015; İşcan ve Yassıtaş, 2018; Durmuş, 2018; Tekin ve Baş, 2019; Maden ve Önal, 2021, Memiş, 2021) yapılmış, sayısız eser kaleme alınmıştır. Bu araştırma ve çalışmalarda Türk dilinin nasıl öğretilmesi gerektiği uzun yıllar tartışmaların odak noktasını oluşturmuştur. Tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını, Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan öğretimini zorunlu hâle getirmiş, bu durum ise dil öğreticilerini ve öğrencilerini öğrenim ve öğretim sürecinde yeni yaklaşım, yöntem ve teknik arayışına yönlendirmiştir.

Küresel salgın, eğitim öğretim hayatımızda dijital teknolojinin sunduğu fırsatlardan daha çok yararlanmayı gerektirmiş ve böylece *uzaktan eğitim, açık ve uzaktan eğitim, çevrimiçi öğrenme, online eğitim, e-öğrenme, e-eğitim, Web'den öğrenme* gibi kavramlarla daha sık karşılaşmamızı sağlamıştır. İlk kez Wisconsin Üniversitesinin 1892 Yılı Kataloğu'nda bahsedilen ve yine ilk defa aynı üniversitenin yöneticisi William Lighty tarafından 1906 yılında yazılan bir yazıda kullanılan uzaktan eğitim teriminin ulusal ve uluslararası eğitim dünyasında birçok tanımı yapılmıştır (Uşun, 2006'dan Akt. Demir, 2014, s. 3). Keegan (1986) uzaktan eğitimi öğrenen ve öğretenlerin genelde aynı mekânda olmadığı, kurumsal bir yapının altında yer alan, elektronik ortamların ve teknolojilerin iki yönlü iletişim kurmak amacıyla kullanıldığı ve büyük ölçüde bireysel öğrenmenin gerçekleştiği öğrenme süreçleri olarak tanımlamıştır. Simonson, Smaldino, Albright ve Zvacek uzaktan eğitimin tanımını öğrenenlerin birbirinden ayrı olduğu; öğrenenlerin, kaynakların ve öğretenlerin etkileşimli uzaktan iletişim teknolojileriyle bağ kurdukları; kurum tabanlı, yapılandırılmış (formal) eğitim olarak yapmışlardır (Özkul ve Aydın, 2012 s. 2-3).

Demir (2014, s.2)'e göre ise uzaktan eğitim:

“Kaynak ve alıcıların öğrenme-öğretme süreçlerinin büyük bir bölümünde birbirinden ayrı ortamlarda bulunan, alıcılarına “öğretim yaşı, amaçları, zamanı, yeri ve yönetimi” vb. konusunda “bireysellik”, “esneklik” ve “bağımsızlık” olanağı tanıyan, öğrenme-öğretme süreçlerinde yazılı ve basılı materyaller, işitsel araçlar, görsel-ışitsel teknolojiler ve yüz yüze eğitim gibi materyal, araç, teknoloji ve yöntemlerin kullanıldığı, kaynak ile alıcılar arasındaki iletişim ve etkileşimin ise televizyona ve bilgisayara dayalı etkileşimli/tümleşik teknolojilerle sağlandığı planlı ve sistematik bir eğitim teknolojisi uygulamasıdır.”

Tanımlardan da anlaşıldığı üzere uzaktan eğitim, zaman ve mekân sınırının ortadan kalktığı, öğrencilerin birbirinden bağımsız olarak öğrenme kaynaklarına ulaşabildiği, bireysel öğrenmenin gerçekleştiği, öğrenen ve öğreticilerin bilişim ve iletişim teknolojileri aracılığıyla birbirleriyle bağ kurdukları kurum tabanlı, planlı ve sistemli bir eğitim uygulamasıdır.

Şen (2016) uzaktan eğitim modellerini, eş zamanlı (senkron), eş zamansız (asenkron) ve karma (blended) model olmak üzere üçe ayırmıştır. Eş zamanlı uzaktan eğitim modeli, belli bir zamanda internet, uydu vb. gibi canlı bağlantı yoluyla öğretici ve öğrencinin ya da öğrenci ve öğrencinin etkileşimli olarak dersleri yapmasına imkân tanıyan bir eğitim modeli iken eş zamansız uzaktan eğitim modeli, öğrencinin istediği zaman, istediği yerden web aracılığıyla derslerini tekrar tekrar izleyebileceği/dinleyebileceği ve etkinlikleri yapabileceği bir eğitim modelidir. Karma uzaktan eğitim modeli ise hem eş zamanlı hem de eş zamansız eğitim uygulamalarının bir arada yapıldığı eğitim modelidir.

Covid-19 salgını sebebiyle 16 Mart 2020 tarihinden itibaren yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi de tüm becerilerde uzaktan yapılmaya başlanmış ve eğitim modeli olarak da öğretici ve öğrencinin, öğrenci ve öğrencinin birbiriyle etkileşimli olarak ders yapabilmesini sağlayan eş zamanlı uzaktan eğitim modeli uygulanmıştır. Ancak öğrencilerin buldukları yerlerde özellikle alt yapı eksikliği sebebiyle internet sorunu yaşamaları eş zamansız eğitim modeliyle Türkçeyi öğrenmeleri alternatifini de sunmuştur.

Uzaktan eğitim, bir yandan bilgiye hızlı bir şekilde ulaşma, fırsat eşitsizliğini en aza indirme, öğrencilere istedikleri ortamda, istedikleri zamanda eğitim alma imkânı sağlama, öğrencilerin de öğreticiler kadar öğrenme sürecinde aktif olması, tek yönlü ya da çift yönlü eğitim ortamları sayesinde dil becerilerinin kazanılması, kayıtların tekrar tekrar izlenebilmesi gibi pek çok olanağı sunarken diğer taraftan alt yapı ve teknik sorunların yaşanması, yeterli bilince ve motivasyona sahip olmayan öğrencilerin güdülenmesini sağlamada zorluklar yaşanması, gruptaki bireyler arasında istenilen düzeyde sosyalleşmenin gerçekleştirilememesi gibi sorunları da beraberinde getirmiştir.

Bu bağlamda bu çalışmada 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı tarafından Akdeniz Üniversitesini kazanan ve Akdeniz Üniversitesi TÖMER’de eğitim alan burslu öğrencilerin Türkçeyi uzaktan öğrenirken karşılaştıkları sorunları tespit etmek amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışmaları, mevcut durumun açıklanması, değişim ve gelişimi etkileyen unsurlar arasındaki iletişimi derinlemesine inceleyen ve çözümleyen, süreç içerisindeki değişiklikleri gösteren boylamsal bir yaklaşımdır (Best ve Kahn, 2017). Araştırmada görüşme tekniklerinden e-görüşme kullanılmıştır. E-görüşme, zaman ve mekân sınırlamasını ortadan kaldırarak aynı anda farklı coğrafi bölgelerde yaşayan çok sayıda kişiye daha

çabuk ulaşmayı sağlayan bir tekniktir (Salman Yıkılmış, 2020). Bu görüşmeler internet üzerinden görüntülü yapılmaktadır. Potansiyeli ve avantajları nedeniyle en önemli mülakat yöntemlerinden biri hâline geleceği, çeşitli çalışmalarda ortaya konmuştur (Yuanxun, 2010).

Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri 6 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Görüşme soruları literatürde ilgili araştırmalar taranarak ve uzman görüşü alınarak oluşturulmuştur. Araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Daha önce herhangi bir konuda uzaktan eğitim aldınız mı? Bizimle bu konuda tecrübelerinizi paylaşır mısınız?
2. Sizce bir dilin yabancı dil olarak öğretiminde uzaktan eğitimden ne kadar faydalanılabilir/faydalanılmalıdır? Sonda: Bu noktada yabancı bir dil uzaktan eğitimle öğretilebilir mi? Neden?
3. Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan öğretimi derslerinde teknik olarak karşılaştığımız sorunlar nelerdir?
4. Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan öğretimi yapılırken en çok hangi becerinin edinilmesinde ne tür sorunlar yaşadınız? Neden?
5. Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan öğretimi derslerinde becerilerle ilgili yapılan ölçme ve değerlendirme etkinlikleriyle ilgili düşünceleriniz nelerdir?
6. Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan öğretiminde karşılaştığınız sorunlarla ilgili çözüm önerileriniz nelerdir?

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Akdeniz Üniversitesi bünyesinde bulunan Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezinde uzaktan eğitim almış 9 kız, 6 erkek olmak üzere 15 öğrenciden oluşmaktadır. Bu öğrenciler, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığının (YTB) burslu öğrencileridir. Öğrenciler cinsiyet ayrımı yapılmadan "Ö" biçiminde kodlanmıştır. Öğrencilerin demografik özellikleri şu şekildedir:

Tablo 1. Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Öğrenci Kodu	Cinsiyet	Uyruk	Yaş
Ö1	Kız	Karadağ	20
Ö2	Erkek	Afganistan	20
Ö3	Erkek	Azerbaycan	22
Ö4	Kız	Kazakistan	22
Ö5	Erkek	Azerbaycan	18
Ö6	Kız	Kazakistan	24
Ö7	Kız	Libya	20
Ö8	Kız	Azerbaycan	18
Ö9	Kız	Kazakistan	22
Ö10	Erkek	Filistin	19
Ö11	Kız	Ürdün	23
Ö12	Erkek	Pakistan	20
Ö13	Erkek	Etiyopya	25

Ö14	Kız	Ukrayna	18
Ö15	Kız	Azerbaycan	22

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın güvenirliliğinin sağlanmasında Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen güvenirlilik formülü kullanılmıştır. Bu formül; $\text{Güvenirlilik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{(\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı})} \times 100$ biçiminde hesaplanmaktadır. Bu formüle göre araştırmacılar tarafından veriler ayrı ayrı incelenmiş ve bulunan temalar ve alt temalara göre yapılan hesaplama sonucunda araştırmanın güvenirliliği %83 olarak hesaplanmıştır. Görüş birliğinin %80'nin üzerinde olması araştırmanın güvenilir olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın kapsam geçerliliğinin sağlanması için veri toplama aracıda yer alan sorular iki alan uzmanı tarafından incelenmiştir. İnceleme sonucunda alınan dönütler doğrultusunda görüşme formunda yer alan sorulara son halleri verilerek form yeniden düzenlenmiştir.

Araştırma Süreci

Görüşme yapılan öğrenciler beşerli gruplara ayrılmış, her gün sırayla beş öğrenci ile görüşülmüştür. Görüşmeler üç günde bitirilmiştir. Daha sonra görüşmeler iki hafta boyunca dikte edilerek yazıya geçirilmiştir. Görüşmelerde belirtilen fikirlerin orijinalliklerini korumaları sağlanmış, herhangi bir düzeltme veya değişiklik yapılmamıştır. Görüşmeler yazıya aktarıldıktan sonra temalar ve kodlar oluşturulmuştur. Bu kodlar bulgular bölümünde belirtilmiş ve temalar altında örneklendirilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma verileri, kodlar ve temalar örneklerle desteklenmiştir. Öğrencilerle yapılan görüşme ve toplanan görüşme verileri aşağıdaki gibi analiz edilmiştir.

A. Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Tecrübeleri

Görüşmeye katılan öğrencilerin uzaktan eğitimle ilgili tecrübeleri "*tecrübe ve uygulama*" olmak üzere iki temada gruplandırılmıştır:

1. Tecrübe: Görüşmeye katılan öğrencilerin yarısı daha önce uzaktan eğitim aldıklarını, bu konuda tecrübeleri olduğunu belirtmişlerdir. Bu hususta öğrenciler görüşlerini şöyle aktarmışlardır:

Ö6 "*Evet Covid 19 zamanında üniversitede okulumuz uzaktan olduğu için orada master yaptım.*"

Ö3: "*Evet hocam uzaktan aldım, Polonya Üniversitesinden yüksek lisans eğitimi aldım.*"

Ö4: "*Evet, ben lisans okuduğum zaman 1 yıl uzaktan eğitim oldu. Ama Zoom'da oldu, gazeteciler için ve çok konferanslar da eğitim gibi uzaktan oldu.*"

Görüşmeye katılan öğrencilerin yarıdan az bir oranı ise daha önce uzaktan eğitim almadıklarını belirtmişler, bunu da öğrencilerden Ö15: "*Hayır almadım. A1'den başladığımızda aslında benim Türkçe bilgilerim biraz vardı o yüzden bana çok zorluk yaşatmadı.*" şeklinde ifade etmiştir.

2. Uygulama: Türkçenin uzaktan öğretimi "*uygulama*" teması altında "*içerik ve ders*" olmak üzere iki temel kod belirlenmiştir. Görüşmeye katılan öğrencilerden üçü Türkçenin uzaktan öğretiminde programın içeriğinin çok yoğun olduğunu belirtmişlerdir. Program içeriğinin yoğun olması uzaktan eğitimde öğrencileri yormaktadır. Öğrencilere göre içeriğin yoğun olması ders saatinin de fazlalığına

neden olmaktadır. Bu nedenle dersten sıkıldığını belirten öğrencilerden Ö4: *“Biz çok sıkıldık, bilimsel bir bilgi var, bir insan sadece 90 dakika dinleyebilir öğretmenini. Yani bizim için 5 ve 6 saat bir ders çok zor.”* şeklinde ifade etmiştir.

B. Bir Dilin Uzaktan Eğitimle Öğretilebilme Durumu

Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan öğretiminde görüşmeye katılan öğrencilerin görüşleri *“öğretileme durumu”* başlığı altında temalandırılmıştır.

1. Öğretileme Durumu: Bu tema altında belirlenen kodlar ise *“öğretilebilme, yüz yüze, fırsat ve uzun zaman”* ifadeleridir.

Görüşmeye katılan öğrencilerin hemen hemen tamamı uzaktan eğitimle bir dilin öğretilbileceğini belirtmişlerdir. Öğrencilerden Ö1 Microsoft Teams’te etkili bir şekilde dil öğretiminin yapılabildiğini şöyle vurgulamıştır:

Ö1: *“Evet öğretilir. Çünkü biz sınıfımızda online sınıfta Teams’te gerçek bir sınıf olduk. Birbirimizi tanıştık. Duygularımızı paylaştık düşüncelerimizi ve hocalarımızla çok iyi anlaşıyoruz. Bence bağımız çok önemli. Çünkü biz iyi bir yöntemle düşüncelerimizle başararsak daha kolay olabilir. Elbette öğrenebiliriz.”*

Öğrencilerden Ö4 de uzaktan eğitimle bir dilin öğrenilebileceğini, kendisinin de bu şekilde öğrendiğini şöyle vurgular:

“Evet kullanılabilir. Çünkü bunun sonucunda şimdi biz konuşabiliriz. Uzaktan okuduk. Benim için uzaktan eğitim çok kolay oldu. Çünkü ben hem çalıştım hem okudum.”

Görüşmeye katılan öğrencilerden dördü uzaktan eğitimle dil öğrenebileceğini, ama yüz yüze öğretimde olduğu kadar etkili ve verimli olmayacağını şöyle belirtir:

Ö2: *“Uzaktan eğitimden bence yüz yüze eğitim daha kaliteli, daha faydalı olabilir.”*

Ö5: *“Yüz yüze eğitim daha faydalı, öğrenciler dersleri kaldırıyorlar. Bence yüz yüze eğitim ile kıyasladığımızda tabii ki online eğitim o kadar da faydalı değil.”*

Uzaktan eğitimle dil öğretiminin zaman alacağını, bütün kazanımların normal dönem içerisinde yetişmeyeceği görüşmeye katılan üç öğrenci tarafından özellikle vurgulanmıştır. Bununla birlikte uzaktan eğitimle dil öğrenimi sırasında öğrencinin farklı fırsatlara sahip olduğu da öğrencilerce dile getirilmiştir. Özellikle zaman ve ekonomiklik açısından tasarrufa dikkati çeken öğrencilerden Ö14 bu konuda: *“...yüz yüze ve uzaktan da aynı şeyi öğreniyorsun, yola vaktini harcamıyorsun ve daha vaktin var, kitap okuyabilirsin video izleyebilirsin...”* şeklinde görüşlerini aktarmıştır.

C. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Uzaktan Öğretimi Sürecinde Karşılaşılan Teknik Sorunlar

Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan öğretimi sürecinde karşılaşılan teknik sorunlar *“altyapı sorunları ve kişisel sorunlar”* olmak üzere iki temada gruplandırılmıştır.

1. Altyapı Sorunları: Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan öğretimi sürecinde öğrencilerin en çok karşılaştığı sorunların altyapı sorunları olduğu görülmektedir. Altyapı sorunları içerisinde de ülkelerinde özellikle internet ve elektrik sorunları olduğunu vurgulayan öğrenciler bu konuda düşüncelerini şöyle aktarmışlardır:

Ö15: *“Evet internet bazen çekmiyordu veya işte biz kendimiz bir evden 3 kişi giriyorduk. Kardeşlerimle internet sorunumuz oluyordu.”*

Ö8: *“Daha çok zaten internetin olmaması en büyük sıkıntıydı ve elektriklerin birden gitmesi.”*

Ö2: "Elektrikler kesiliyordu, bazen internetimiz çalışmıyordu benim ülkemde." şeklinde düşüncelerini aktarmıştır.

2. Kişisel Sorunlar: Türkçenin uzaktan öğretiminde görüşmeye katılan öğrencilerin dile getirdiği teknik sorunlarla ilgili ikinci tema "kişisel sorunlar" başlığı altında toplanmıştır. Bu tema altında dikkati çeken hususlar, mikrofon, telefon ve ortam kaynaklı sorunlardır. Görüşmeye katılan öğrencilerden üçü ders esnasında kullandıkları mikrofonlarında sorun olduğunu belirtmişlerdir. Mikrofonlarındaki sorun nedeniyle derse katılamadıklarını vurgulayan öğrenciler görüşlerini şöyle aktarmışlardır:

Ö3: "...bir iki defa mikrofon sorunu oldu."

Ö9 da: "...mikrofonum çalışmadı, yeni aldım."

Kişisel sorunlar temasında karşımıza çıkan önemli hususlardan biri de öğrencilerin ortamlarından kaynaklanan sorunlardır. Görüşmeye katılan üç öğrenci özellikle ders esnasında buldukları ortamdaki seslerden rahatsız olduklarını vurgulamışlardır, bununla ilgili;

Ö8: "Mesela biz kalabalığız, ailem kalabalık, boş oda bulmak biraz zordu. Ailem çok fazla ses çıkarıyordu. Bu yüzden online dersin öyle bir sıkıntısı oluyordu." şeklinde görüşlerini belirtir.

Öğrencilerden biri de diğer öğrencilerin mikrofonlarını açık unutmaları nedeniyle çok gürültü olduğunu, bu durumun da dersi dinleyip anlamalarını olumsuz etkilediğini şöyle belirtir:

Ö7: "...bazen öğrenciler yani mikrofonları açıyorlar, derste gürültü oluyor, yani hocamı iyi anlamıyorum."

Kişisel sorunlar teması altında dikkati çeken bir diğer sorun ise şarj problemidir. Görüşmeye katılan öğrencilerden biri Microsoft Teams'in hem dizüstü bilgisayarın hem de cep telefonunun şarjını çabuk bitirdiğini iddia etmiştir. Şarj sorunu nedeniyle dersi takip edemediğini belirten öğrenci belki bir uygulamayla bu sorunun aşılabileceğini şöyle belirtir:

Ö6: "Teams şarjı çok alıyor. Belki başka bir APP kullanabiliriz. Bu yüzden başka bir uygulama yapsa daha iyi olur, bilgisayarda da telefonda da şarjı çabuk bitiyor."

D. Türkçenin Uzaktan Öğretiminde Sorun Yaşanan Dil Becerileri

Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan öğretiminde görüşmeye katılan öğrencilerin genel olarak dört temel dil becerisinden konuşma, dinleme, yazma becerileri ve dil bilgisi konusunda sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Bu sorunun temaları "konuşma, dinleme, yazma ve dil bilgisi" olarak tespit edilmiştir.

1. Konuşma: Bu tema altında belirlenen kodlar "göz kontağı ve yetersiz etkinlik"tir. Görüşmeye katılan öğrencilerin en çok sorun yaşadıkları beceri konuşma becerisidir. Özellikle göz teması kurulmadığından konuşma becerisinin gelişmesinde sorunlar yaşandığını öğrencilerden Ö3 şu şekilde belirtir: "Konuşmada bence göz kontaktı olmadığı için dikkatimizi tam veremiyorduk, o da olabilir." Yine öğrencilerin özellikle konuşma becerisinde üzerinde durdukları husus yeterli pratik yapamamaktır. Pratik yapamamanın konuşma becerisinin gelişimini olumsuz etkilediğini belirten öğrenciler görüşlerini şöyle aktarırlar:

Ö6 "Konuşmada biraz pratik yetmedi, çok az oldu. Mesela bizim grupta 21 öğrenci var. 2 hocamız var. 5-6 saat dersimiz var, hepsi konuşmak için çok zaman gerekiyor, ama bizim öyle bir vaktimiz yoktu. Yani sadece 3 dakika 2 dakika konuştuk." şeklinde görüşlerini aktarmıştır.

Ö10: *“Belki konuşma ve dinleme. Çünkü ülkemde hatta ailemde hiçbir kimse Türkçe konuşmuyor. Yani ben Türklerle Türkiye’ye gelmeden önce hiç konuşmadım. Ama yani geldiğimden beri daha çok konuşabilirim.”*

Ö13: *“Mesela ben Türkçe konuşmak istiyorum. Öğrenirken pratik gerekiyor ama yanımda hiç kimse yok benimle Türkçe konuşabilecek, pratik yapamadım. Dinlemede mesela, derste dinleme yapıyorduk ama internet bazen kesiliyor ve ayrıca filmler izliyorduk, diziler izliyorduk ama bunlardaki dinlediğimiz dinlemeler biraz farklı. Mesela ders alırken ya da resmî olarak duyduğumuz Türkçe biraz farklı geliyor bizim için, dinleme ve konuşma biraz zordu.”*

2. Dinleme: Görüşmeye katılan öğrencilerin karşılaştıkları sorunlarla ilgili dile getirdikleri ikinci husus dinleme becerisidir. Dinleme becerisinde belirlenen kodlar ise *“duyamama ve hızlılık”*tır. Öğrenciler uzaktan eğitimde özellikle dinleme ile ilgili etkinlikleri duyamadıklarını vurgulamışlardır. Etkinliklerde seslerin yer yer kesildiğini belirten öğrenciler düşüncelerini şöyle aktarırlar:

Ö5: *“Dinlemede özellikle zorlandım, ses kesiliyordu, ses kesildiğinde de hiçbir şey diyemiyoruz.”*

Ö9: *“Dinlemede biraz sorun yaşadım. İnsanlar oradaki audioda hızlı hızlı konuştular, biraz anlamadık.”*

Görüşmeye katılan öğrencilerden Ö7 ise uzaktan eğitimde çok dinleyemediklerini, sadece metinleri dinlerken bile bazı kelimeleri duyamadıklarını, bu nedenle de metinleri doğru anlayamadıklarını vurgulamıştır.

3. Yazma: Görüşmeye katılan öğrencilerin beceri noktasında dile getirdikleri diğer husus yazma becerisidir. Yazma teması altında yapılan kodlamalar ise *“dönüt ve dikte”*dir. Özellikle yazma sınav sonuçlarında herhangi bir dönüt verilmediğini, bunun da kendilerini zorladığını belirten Ö8 düşüncelerini şöyle aktarmıştır: *“Yazmanın hangi kısmında yanlış yaptığımızı söylüyorlardı, ama sınavda bunu bilmiyorduk. Bazen nerede yanlış yaptığımı bilmiyordum. Göremiyordum, yazma kısmı beni zorladı.”* şeklinde dile getirmiştir.

Öğrencilerden Ö1 uzaktan eğitimde yazma becerisini geliştirmenin zorluğunu: *“Benim için en zoru yazmaktı. Cümleyi bir bütün hâline getirmek benim için çok zordu.”* şeklinde aktarmıştır.

Yazma becerisinin geliştirilmesinde dikte becerisinin önemine dikkati çeken öğrenciler özellikle uzaktan eğitimde dikte yaptırılmadığını, yüz yüze de ise bunun daha yaygın bir şekilde yapıldığını dile getiren Ö15, buna bağlı olarak uzaktan eğitimde bir hayli zorlandığını, özellikle de yazım ve noktalama konusunda sıkıntılar çektiğini şöyle vurgulamıştır:

Ö15: *“Yazmada biraz daha zorlandım, diyebilirim. Virgül işaretleri olsun, mesela buraya geldiğimizden beri öğretmenler bize dikte yaptırıyor. Daha çok geliyor, ama online eğitim zamanı bu mümkün değildi. O yüzden daha çok işaretlerle ilgili sorunlarım var. Hangi sözden sonra virgül koymalıyız veya işte diğer işaretleri koymalıyız. Bunlarda biraz zorluk yaşıyordum.”*

4. Dil bilgisi: Uzaktan öğretimde görüşmeye katılan öğrencilerin yaşadıkları sorunlardan bir diğeri de dil bilgisi konusunda yaşanan sorunlardır. Dil bilgisi teması altında kod ise *“zaman”*dır. Öğrenciler dil bilgisi konusuna uzaktan eğitimde daha fazla zaman ayrılması gerektiğini vurgulamışlar, bu konuya daha az zaman ayrıldığı için öğretiminde de sorun yaşandığını şöyle dile getirmişlerdir:

Ö4 *“Bende dil bilgisinde problemler oldu. C1’deki çok zor oldu.”*

Ö1 ise *“Elbette dil bilgisi için daha zaman ayrılmalıydı. Çünkü bazı formlar vardı, onları öğrenmeliydik.”*

E. Türkçenin Uzaktan Öğretiminde Ölçme-Değerlendirme Uygulamaları Durumu

Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan öğretiminde ölçme ve değerlendirme uygulamalarının durumuyla ilgili "yeterlilik durumu, beceri ve ölçme aracı" olmak üzere üç tema belirlenmiştir.

1. Yeterlilik Durumu: Görüşmeye katılan öğrencilerin yarıdan fazla bir oranı Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan öğretiminde kullanılan ölçme-değerlendirme uygulamalarının yeterli olduğunu savunurken yarıdan az bir oranı ise bunların yetersiz olduğunu vurgulamışlardır. Bu konuda Ö5: "Birinciyi bitirdikten sonra hemen ünite üzerinde alıştırmalar yapıyorduk. Hocalarımızla birlikte diğer kitapları bile inceliyorduk ki oradan yani dil bilgisi, okuma, dinleme gibi alıştırmalar yapıyorduk. Bence bayağı iyiydi, ben memnun oldum, benim için iyiydi." şeklinde görüşlerini aktarmıştır. Görüşmeye katılan öğrencilerden dördü ise ölçme-değerlendirme uygulamalarının yetersiz olduğunu vurgulamışlardır. Ö7 bu konuda "Biz çok quiz yapmadık bundan dolayı yetersizdi bence, yani her kuru bitirdikten sonra quiz yapabiliydik belki. Türkçeyi daha iyi öğrenirdik." şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. Bu soruyla ilgili görüşmeye katılan öğrencilerden ikisi dikkati çekici bir cevap vermiştir. Öğrenciler uzaktan eğitimde yapılan sınav neticesinde elde ettikleri seviyenin aslında gerçek seviyeleri olmadığını, kendilerini elde ettikleri seviyeden daha aşağıda hissettiklerini vurgulamışlardır. Bu konuda Ö12 "Mesela biz şimdi C1 olduk ama C1 gibi tam bir öğrenci gibi konuşamıyoruz." şeklinde görüşlerini aktarmıştır.

2. Beceri: Görüşmeye katılan öğrencilerin yarıdan fazlası özellikle dinleme ve konuşma becerisiyle ilgili ölçme ve değerlendirme uygulamalarının daha fazla yapılması gerektiğini şöyle vurgulamışlardır:

Ö10: "...sadece konuşmada daha çok konuşabiliriz, daha çok konuşma etkinlikleri olabilirdi."

Ö4: "Dinlemeler daha çok yapılabilir bence. Kur sınavları hepsi normal oldu, ama dinleme etkinlikleri çok yapılması gerek."

3. Ölçme Aracı: Görüşmeye katılan öğrencilerden ikisi Türkçenin uzaktan öğretiminde ölçme araçlarına açık uçlu soruların da eklenmesi gerektiğini, becerilerin ölçme ve değerlendirmesinin sağlıklı yapılabilmesi için bu tür sınavlara yer vermek gerektiğini şu cümlelerle dile getirmişlerdir:

Ö3: "...daha etkili olmak için bence açık klasik sorular da olmalı. Örneğin A, B, C varyantı olmayan sorular klasik diyorsunuz sanırım, daha etkili ölçmek istiyorsanız bence onları kullanmak gerek zor da olsa."

Araştırmanın son sorusunda öğrencilere uzaktan eğitimle Türkçe öğrenirken karşılaştıkları sorunlarla ilgili çözüm önerileri sorulmuştur. Öğrencilerden gelen öneriler şu şekildedir:

F. Türkçenin Uzaktan Öğretiminde Yaşanan Sorunlara Çözüm Önerileri

1. Altyapı: Görüşmeye katılan öğrencilerin Türkçenin uzaktan öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin çözüm önerilerinde dikkati çeken ilk husus altyapıya ilişkin olanlardır. Özellikle uzaktan öğretimde internet ve elektrik kaynaklı sıkıntılara işaret eden öğrenciler yurt dışındaki Maarif okullarında elektrik sorununun olmadığını, Afganistan ve Afrika'daki diğer ülkelerde bu tür sıkıntıların olduğunu şöyle vurgulamışlardır.

Ö2: "Yaşadığımız problemlerin çözümleri bizim elimizde değil maalesef. Afganistan'da mesela internet problemi böyle falan oluyor genellikle elektrik de aynı."

Ö7 : "Mesela bazı öğrencilerimiz Afrikalı, çok zorluk yaşadılar. Elektrik için bu konuda ben onların yerlerinde olsaydım Türkçem onun kadar iyi olmazdı."

Ö13: "Türkiye bursları öğrencileri olarak Maarif'in okulları var dünyanın çoğu ülkesinde. Mesela bizim ülkemizde var, şehrimizde var. Orada internet var, elektrik kesilirse jeneratör var, yani orada daha iyi elektrik var, bu şekilde yaparsak iyi olur."

2. Yöntem ve Teknikler: Görüşmeye katılan öğrenciler, uzaktan öğretimde ders esnasında uygulanan yöntem ve teknikler noktasında sorunlar olduğunu dile getirmişler, bu hususta farklı önerilerde bulunmuşlardır. Öğrenciler, ders sırasında dinleme ve konuşma becerileriyle ilgili derslerde daha fazla etkinlik yapılması gerektiğini, bu etkinlikler yapılırken hem oyunların hem de zengin görsellerin kullanılmasının faydalı olacağını vurgulamışlardır. Bu görseller içerisinde Youtube'tan ve dizilerden de yararlanmak gerektiğini belirten öğrenciler düşüncelerini şöyle aktarmışlardır:

Ö6: " uzaktan okuduğumuz zaman sadece derste hocamız ile ya da arkadaşlarımız ile konuştuk, bu yüzden bize pratik yetmedi. Mesela her derste dinleme konuşmayı daha uzun yapsak daha iyi olur bence."

Ö15: "Youtube videoları izlemeliyiz her konuda, hem dinlememi hem konuşmanın gelişmesine büyük yardımcı oluyordu."

Ö4: "Dinlemeler daha çok yapılabilir bence. Kur sınavları hepsi normal oldu ama dinleme etkinlikleri çok yapılması gerek."

Ö9: "...türlü oyunlar yani öğrencilerin sıkılmaması için dil bilgisi ile ilgili oyunlar öyle şeyler."

Ö4: " ... kısa diziler olsa onlar faydalı olabilir."

3. Program: Görüşmeye katılan öğrencilerin dile getirdiği bir diğer sorun Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan öğretiminde programın uygulanması noktasındaki sorunlardır. Öğrenciler özellikle ders sürelerinin uzun olduğunu, bu sürelerin daha kısa tutulması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca daha etkili ve verimli bir dil öğretimi için ölçme-değerlendirme noktasında uygulanan sınavların yetersiz olduğunu vurgulayan öğrenciler, bu sorunun çözümü için de sık sık deneme sınavı yapılmasını önermişlerdir. Bunlara ek olarak öğrenciler, uzaktan eğitimin tam anlamıyla verimli olmadığını, istenilen düzeyde verimin alınabilmesi için yer yer yüz yüze eğitimle uzaktan eğitimin desteklenmesi gerektiğini, bunun da ancak hibrit eğitime geçilmesiyle mümkün olacağını şu ifadelerle dile getirmişlerdir:

Ö3: "Altı ders oluyordu, online ders bence üç dört dersten sonra dikkatimi veremiyordum. Bazıları çıkıyordu, hatta bence derslerin saatlerini indirilmesi gerekiyor önemli olanlardan biri bu."

Ö5: "Mesela haftada iki kez online, üç kez yüz yüze gibi bir şey olursa öyle daha iyi eğitim yapmış oluruz, belki corona için daha etkili olur."

Ö1: "Deneme sınavları yapılmalı."

Ö14: "Kitap okuyabilir video izleyebiliriz."

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan öğretim sürecinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerinin araştırıldığı bu çalışmada öncelikle öğrencilere daha önce uzaktan eğitim alıp almadıkları ve bu konudaki tecrübeleri sorulmuştur. Buna bağlı olarak görüşme yapılan öğrencilerin neredeyse yarından fazlası daha önce uzaktan eğitim aldıklarını, diğer yarısı ise daha önce üniversite eğitimi veya buna benzer bir konuda uzaktan eğitim almadıklarını dile getirmişlerdir. Ancak bu soruya ilişkin elde

edilen verilerde uzaktan eğitim yerine öğrencilerin yüz yüze eğitimle dilin çok daha iyi öğrenileceğini belirtmeleri en önemli sonuç olarak değerlendirilebilir. Bilgiç ve Tüzün (2015)'ün yaptıkları çalışmada da yine uzaktan öğretimin yüz yüze eğitim etkileşimine sahip olmadığı belirlenmiştir. Bu durum araştırmadan elde edilen sonuç ile aynı doğrultudadır. Aynı şekilde Kaya (2020) yaptığı çalışmada öğrencilerin uzaktan eğitim konusunda motivasyon eksikliklerinin olduğunu ve öğrencilerin bu eğitim biçimine hazır olmadıklarını dile getirmiştir. Pınar ve Akgül (2020)'ün yaptığı çalışmada da öğrenciler derslerin yüz yüze işlenmesinin daha iyi olduğunu belirtmişlerdir. Pınar ve Akgül (2020)'ün elde ettiği sonuçların da yapılan bu araştırmanın sonucu ile benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Araştırmanın devamında öğrencilere bir dilin öğretilmesinde uzaktan eğitimden faydalanılıp faydalanılamayacağı sorulmuştur. Öğrenciler çoğunlukla uzaktan eğitimle bir dilin öğretilbileceğini vurgulamışlardır. Ancak yine burada da yüz yüze eğitimle daha iyi öğretilbileceğini de ifade etmişlerdir. Sığın da (2020) yaptığı çalışmada öğrencilerin uzaktan eğitim yerine yüz yüze eğitimi tercih ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Sığın'ın elde ettiği bu sonucun yapılan araştırmayı desteklediği söylenebilir. Sonuçlardan bazıları uzaktan eğitimin dil öğrenim sürecinde öğrencilere çeşitli fırsatlar sunduğu ile ilgilidir. Bu durumun aksine uzaktan eğitimle bir dil öğrenilse de tam olarak amacına ulaşmayacağı da elde edilen sonuçlardandır. Bununla birlikte yine bir dilin uzaktan öğretilmesinin mümkün olduğu ancak daha uzun sürede öğretilbileceği elde edilen sonuçlardan bir diğeridir.

Araştırmanın devamında öğrencilere karşılaştıkları teknik sorunlar sorulmuştur. Öğrenciler Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan öğretimi sürecinde en çok karşılaştıkları sorunlar arasında internet kesintisi veya internet hızının düşüklüğünün yanı sıra elektrik kesintisi olduğunu dile getirmişlerdir. Zhang, Y. Wang, Yang ve C. Wang (2020) da yaptıkları araştırmada uzaktan eğitimdeki altyapı yetersizliğinin uzaktan eğitimin kalitesini düşürdüğünü belirtmişlerdir. Bununla birlikte Yılmaz, Mutlu, Güner, Doğanay ve Yılmaz (2020) da yaptıkları detaylı araştırmada teknolojik imkânsızlıkların uzaktan eğitimin kalitesini düşürdüğü sonucunu elde etmişlerdir. Güngör, Çangal ve Demir (2020) tarafından yapılan araştırmada Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan öğretiminin olumsuz yanları arasında belirtilen internet bağlantısı problemi, görüşme yapılan öğrencilerin büyük çoğunluğu tarafından vurgulanmıştır. Araştırmalardan elde edilen bu sonuçların yapılan bu araştırmanın sonuçları ile aynı doğrultuda olduğu söylenebilir. Araştırmada mikrofona düzgün çalışmaması ve evdeki sosyal ortamın uzaktan eğitime elverişli olmaması da tespit edilen diğer teknik sorunlardandır.

Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan öğretilmesinde en çok sorun yaşanan dil becerileri ile ilgili konuya gelindiğinde, sırası ile konuşma, dinleme, yazma becerileri ve dil bilgisi konusu şeklinde sıralanmaktadır. Buradan hareketle görüşme yapılan öğrencilerden okuma becerisi ile ilgili herhangi bir problemin dile getirilmediği göze çarpmaktadır. Bu da öğrencilerin okumada diğer becerilere oranla sorun yaşamadıkları sonucuna işaret edebilir. Güngör, vd. (2020) tarafından yapılan araştırmada da öğrencilerin uzaktan eğitimle Türkçe öğretimi sürecinde en çok sorun yaşanan becerinin konuşma becerisi olduğu ve diğer dil becerilerinin edinim sürecinin de uzaktan eğitimden olumsuz etkilendiği sonucu göze çarpmaktadır. Elde edilen sonucun hâlihazırdaki araştırmayı desteklediği söylenebilir.

Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan eğitimle öğretilmesinin ölçme-değerlendirme boyutu ele alındığında öğrencilerin büyük çoğunluğu ölçme-değerlendirme çalışmalarının yeterli olduğunu

vurgulamışlardır. Ancak bu durumun aksine ölçme-değerlendirme çalışmalarının yetersizliği ile ilgili de öğrenciler görüş belirtmişlerdir. Bu sebeple ölçme-değerlendirme çalışmaları gözden geçirilebilir. Yine ölçme-değerlendirme çalışmalarının durumu araştırılırken konuşma ve dinleme becerisinin ölçme-değerlendirme boyutu üzerinde durulması gerektiği ile ilgili görüşler tespit edilmiştir.

Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan öğretiminde karşılaşılan sorunlara ilişkin öğrencilerden çözüm önerileri üretmeleri istenmiştir. Buna bağlı olarak öğrencilerin doğrudan kontrolünde olmasa da ilk olarak çözüme kavuşturulması gereken konunun internet ve elektrik altyapısının güçlendirilmesi olduğu tespit edilmiştir. Yine bu noktada yukarıda da belirtildiği gibi konuşma ve dinleme etkinliklerinin artırılarak bu beceri ile ilgili sorunların çözülebileceği fikrine ulaşılmıştır. Bu becerilerde yaşanan sorunlarla ilgili dizi ve videoların izlenmesi de bir çözüm önerisi olarak dile getirilmiştir. Araştırmada az sayıda da olsa ders sonrası bireysel etkinliklerin yapılabileceği, oyunların tasarlanabileceği, kitap okunabileceği, ders sürelerinin kısaltılabileceği, daha fazla deneme sınavı yapılabileceği ve hibrit eğitimle sürecin devam edebileceği gibi çözüm önerileri yapılan çalışmada tespit edilmiştir. Buradan şu çözüm önerileri getirilebilir:

- Araştırma farklı bir nicel araştırma tekniği kullanılarak daha kalabalık bir öğrenci grubu ile yapıp sonuçlar bir de bu açıdan değerlendirilebilir.
- Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan öğretimi sürecinde günlük ders sayıları veya süreleri ile ilgili değişiklikler yapılabilir.
- Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin uzaktan yapılabileceği noktasında öğrenci tutum ve motivasyonlarını geliştirici çalışmalar yapılabilir.
- Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan öğretiminde öğrencilerin karşılaştıkları teknik sorunların çözümü için gerekli kurum ve kuruluşlara raporlar sunulabilir.
- Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan öğretiminde sorun yaşanan dil becerileri ile ilgili aynı işi yapan farklı kurum ve kuruluşlarla ortak çalıştaylar düzenlenebilir.
- Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan öğretiminde ölçme-değerlendirme çalışmaları bağlamında alan uzmanlarından görüş, öneri veya eğitim alınabilir.

Kaynakça

- Barın, E. (2004). Yabancılara Türkçe öğretiminde ilkeler. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (1), ss. 19-30.
- Best, J. W., & Kahn, J. V. (2017). Eğitimde araştırma yöntemleri, nitel araştırma Bölümü (Çeviren: Mustafa Durmuş Çelebi),(Editör: Onur Köksal). Konya: Dizgi Ofset.
- Bilgiç, H. G. ve Tüzün, H. (2015). Yükseköğretim kurumları web tabanlı uzaktan eğitim programlarında yaşanan sorunlar. *Açık Öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi* 1(3), ss. 26-50.
- Bölükbaş, F. (2004). Yansıtıcı öğretim ile yabancı dil olarak Türkçe öğretimi. *Dil Dergisi*, (126), ss. 19-28.
- Demir, E. (2014). Uzaktan eğitime genel bir bakış. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39, ss. 203-212.
- Durmuş, M. (2018). Dil öğretiminin temel kavramları üzerine düşünceler: yabancılara Türkçe öğretimi mi, yabancı dil veya ikinci dil olarak Türkçe öğretimi mi?. *Türkbilig*, (35), ss. 181-190.

- Ercilasun, A. (2014). *Başlangıçtan yirminci yüzyıla Türk dili tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Erdem, M. D., Gün, M., Şengül, M. ve Özkan, E. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında yazılmış bilimsel makalelerde geçen anahtar sözcüklere ilişkin bir içerik analizi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(1), ss. 213-237.
- Arslan, M. ve Adem, E. (2010). Yabancılar Türkçe öğretiminde görsel ve işitsel araçların etkin kullanımı. *Dil Dergisi*, 147, ss. 63-86.
- Göçer, A., Tabak, G. ve Coşkun, A. (2012). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi kaynakçası. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (32), ss.73 – 126.
- Güngör, H., Çangal, Ö. ve Demir, T. (2020). Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan öğretimine ilişkin öğrenci ve öğretici görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(3), ss.1163-1191.
- Güzel, A. ve Barın, E. (2013). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- İşcan, A. ve Yassıtaş, T. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında kültür aktarımı: yedi iklim Türkçe öğretim seti örneği (B1-B2 düzeyi). *Aydın Tömer Dil Dergisi*, 3(1), ss. 47-66.
- Kaya, S. (2020, Eylül, 10-13). *Zorunlu uzaktan eğitimde karşılaşılan sorunlar: öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri* (Sözlü Sunum). 7. International Eurasian Educational Research Congress, Eskişehir, Türkiye.
- Keegan, D. (1988). Concepts: Problems in defining the field of distance education. *American journal of distance education*, 2(2), ss. 4-11.
- Maden, S. ve Önal, A. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ile ilgili lisansüstü tezlerin araştırma eğilimleri. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 7(1), ss. 42-56.
- Memiş, M. (2021). *Yabancılar Türkçe öğretiminin güncel sorunları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*, Sage.
- Özkul, A. E. & Aydın, C. H. (2012). Öğrenci adaylarının açık ve uzaktan öğrenmeye yönelik görüşleri. *Akademik Bilişim'12-XIV Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, Uşak Üniversitesi. ss. 147-154.
- Pınar, M. A. ve Akgül, G. D. (2020). Covid-19 salgını sürecinde fen bilimleri dersinin uzaktan eğitim ile verilmesine yönelik öğrenci görüşleri. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 10 (2), ss. 461- 486.
- Sığın, S. (2020). Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersinin uzaktan eğitim yoluyla verilmesi konusunda öğrenciler ve öğretim elemanları ne düşünüyor? Tek durumlu bir örnek olay çalışması. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Şen, Ü. (2016). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde uzaktan eğitim programları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17(2), ss. 411-428.
- Şen, Ü. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimine genel bir bakış. Ü. Şen (Ed.), *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi içinde* (ss. 1-22), Ankara: Pegem Akademi.
- Tekin, E., ve Baş, B. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kitaplarında atasözü ve deyimlerin öğretim stratejileri. *Journal of Language Education and Research*, 5(2), ss. 157-171.

-
- Toprak, F. (2011). Yabancılara Türkçe öğretimi kitaplarındaki okuma parçaları ve diyalogları üzerine bir değerlendirme. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 29, ss. 11-24.
- Yıkılmış, M. S. (2020). Nitel araştırmalarda e-görüşme tekniği. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 183-197.
- Yılmaz, E., Mutlu, H., Güner, B., Doğanay, G. ve Yılmaz, D. (2020). *Veli algılarına göre pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinin niteliği*. Konya: Palet Yayınları.
- Yuanxun, L. (2010, August, 16-17) *A Basic Study on E-interview [Oral Presentation] 2010 WASE International Conference on Information Engineering* Beidaihe, China.
- Zhang, W., Wang, Y., Yang, L. and Wang, C. (2020). Suspending classes without stopping learning: China's education emergency management policy in the covid-19 outbreak. *Journal of Risk and Financial Management*, 13(3), ss. 1-6.